

13.4.2010

OM / Lausunto 2 / v1
Julkinen

neuvotteleva virkamies
Sari Aalto-Matturi
Oikeusministeriö

Otakantaa.fi -kysely: ”Miten äänestäjän tulisi saada tietoa vaalien ehdokkaista?”

Lausunto Otakantaa.fi -kyselyyn (äänestäjän tieto ehdokkaista)

Kiitokset mahdollisuudesta lausuntoon

Ensinnäkin kiitokset mahdollisuudesta antaa lausunto.

Lausunnon rakenne

Lausunto noudattaa Johanna Korhosen laatiman selvityksen sisällysluettelo (Oikeusministeriö: selvityksiä ja ohjeita, 33/2010).

1. Rahako kaiken ratkaisee?

Havaittu ongelma on todellinen, koska kaikilla ehdokkailla ei ole valtaisia rahavaroja käytettäväksi vaalikampanjassa. Kaikki parannusehdotukset ehdokkaiden ilmaisen julkisuuden lisäämiseksi ovat paikallaan.

Lähtökohtaisesti ”mahdollisesti-äänestävät” henkilöt ovat oikea kohderyhmä mietittäessä parannusehdotuksia hankitun julkisuuden viestin perillemenon kannalta.

2. Ehdotuksen rajaukset ja minimijulkisuuden olemus

Ehdotuksessa merkitty www.vaalit.fi -sivuston edelleen kehittäminen ehdotuksen perusratkaisuna on sinällään kannatettava. On kuitenkin mietittävä, mitä ns. perinteisen julkisuuden keinoja on käytettävä, että kyseinen sivusto voi muodostaa pohjan ns. minimijulkisuuden ratkaisuksi.

3.1.1 Vaalit.fi-sivuston uudistaminen

Ehdotukset helposti käytettävästä käyttöliittymästä www.vaalit.fi -sivustolle ovat tietysti paikallaan. Itse kannattaisin suunnittelukilpailuja.

Ensimmäisen suunnittelukilpailun (**suunnittelukilpailu 1**) aihe on ehdokastietojen lisäksi kysyttävät pakolliset ja vapaaehtoiset tiedot, eli ns. tietorakenne kysyttävistä aiheista.

Lausunnon kirjoittaja kuuluu siihen koulukuntaan, jonka mukaan tietorakenne määrittelee myöhemmin tehtävän käyttöliittymän.

13.4.2010

OM / Lausunto 2 / v1
Julkinen

Eli suunnittelukilpailussa 1 voidaan määritellä, että mitä tietoja tarvitsevat erilaiset kohderyhmät, joista yksi on tietysti ns. mediatalot. Kun tietohaut on määritelty tietoteknisesti määrämuotoisina, niin muut tietotekniset järjestelmät voivat tehdä tietohakuja ilman mitään rajoituksia.

Tämän jälkeen voidaan järjestää **suunnittelukilpailu 2**, jossa www.vaalit.fi -sivuston käyttöliittymää voitaisiin kehittää kehitetyn tietorakenteen perusteella. Tällöin voidaan rakentaa erilaisille kohderyhmille erilaisia käyttöliittymiä, jotka hyödyntävät kehitetyn tietorakenteen mukaisia tietoja.

Suunnittelukilpailujen 1 ja 2 jälkeen on mahdollista arvioida, että mitkä ehdotusten parhaat puolet voidaan toteuttaa. Virkamiestyönä tehty suunnittelu ei aina tuota parasta mahdollista tulosta, ja kiinnittyminen yhteen perinteiseen suureen tietotekniikkatoimittajaan tuottaa vain yhdenlaisia ratkaisuja.

Omasta puolestani kannatan ajatusta, että www.vaalit.fi -sivusto muodostaisi keskustietokannan koko vaalitoiminnalle, ja keskustietokannasta voi ajaa tietoja muihin järjestelmiin ilman eri korvausta.

Luvussa 3.1.1 ehdotettu ”vaalienvälikone” on mielenkiintoinen ja pohtimisen arvoinen. Tässä viitataan edellä mainittuun suunnittelukilpailuihin 1 ja 2, joiden perusteella voidaan ”vaalienvälikonetta” tietysti rakentaa edelleen.

Varsinaisesti ”vaalienvälikone” ei ole uusi idea, ja joissain maissa tällaisia on perustuen jonkin voittoa tuottamattoman tai voittoa tuottavan yhteisön laatimaan malliin.

Edelleen suunnittelukilpailuissa 1 ja 2 voidaan vaalienvälikonetta kehittää eteenpäin.

3.1.2 Äänioikeusilmoituksen yhteydessä postitettava paperituloste ehdokkaista

Ehdotus äänioikeusilmoituksen yhteydessä postitettava paperituloste ehdokkaista on kannatettava ajatus.

Tätä voisi kehittää vähitellen alkaen presidentinvaaleista, EU-parlamentin vaaleista, eduskuntavaaleista ja kunnallisvaaleista. Eli vähäisemmän ehdokasjoukon vaaleista kohti laajemman ehdokasjoukon vaaleja kohti. Yrittäminen kunnallisvaaleilla ensin voi olla liian kova ponnistus ehdokkaiden suuren määrän vuoksi.

Tässäkin lähtisin suunnittelukilpailuun, koska varmasti Suomessa on graafisen suunnittelun osajia, joilla on ideoita nykyisen äänioikeusilmoituksen ja mukana postitettavien liitteiden visuaaliseen suunnitteluun.

3.2.1 Julisteet telineisiin kunnan työnä

Sinäällään ehdotus julisteiden asettamisesta ulkomainostelineisiin on pohtimisen arvoinen.

Kuitenkin kannattaisi pohtia, että onko jokin raja ulkomainostelineiden määrälle, jolloin kunta vastaa julisteiden kiinnityksestä.

13.4.2010

OM / Lausunto 2 / v1
Julkinen

ON kuntia, joissa on vain yksi ulkomainosteline koko kunnassa, ja sitten suuremmissa kunnissa voi olla useampia paikkoja ulkomainostelineille. Jokin raja kunnan tekemälle ehkä kannattaisi tähän pohtia, koska yhden ulkomainostelineen kunnassa voi olettaa puolueiden hoitavan tehtävän omasta puolestaan.

3.2.2 Kuntien perimät telinemaksut poistettava

Ajatus siitä, että kunnat eivät perisi puolueilta maksuja ulkomainostelineiden käytöstä on tietysti kannatettava.

Tässä varmaankin riittäisi, että Kuntaliitto ja kunnat sopivat yhdessä suositukset, joilla ulkomainostelineiden käyttöä ohjattaisiin. Lakien ja asetusten laatiminen asiasta voi olla kova ponnistus, ja aiheuttaa kohtuullisen paljon turhaa hallinnollista vääntöä.

3.2.3 Kirjastoihin vaali-infopisteitä

Kirjaston vaali-infopisteet ovat sinänsä kannatettava ajatus, koska kirjastot voisivat tarjota puolueetonta tietoa vaaleista.

Tässäkin varmaan riittäisi, että kunnat, kuntaliitto ja kirjastovastaavat laativat yhdessä suositukset, joilla vaali-infopisteet laitetaan pystyyn.

Tässäkin täytyy taas ratkaista kunnan koko, koska satojen ehdokkaiden kunnassa täytyy varmaan olla toisenlainen vaali-infopistekuin vain muutaman kymmenen ehdokkaan kunnassa.

Mutta lakien ja asetusten laatiminen tästä olisi kova ponnistus, ja vaatisi kohtuullisen paljon turhaa hallinnollista vääntöä.

3.2.4 Toripaikkamaksut pois kampanjoijilta

Tämäkin ajatus on kannatettava, että poliittisilta kampanjoilta ei kerättäisi torimaksua.

Käytännössä on varmaankin niin, että puolueettomuus turvataan yhteisillä kampanjapäivillä, jolloin poliittiset puolueet saavat olla esillä jollain torilla.

Nämä kampanjapäivät on tietysti sovittava hyvissä ajoin ennen vaaleja, ja tässä olisi tietysti oltava suositus, kuinka aikaisin kampanjapäivä on varattava – tällöin poliittiset puolueet voivat sopia keskenään kampanjapäivät eri kuntiin, jos vaalissa ehdokkaat kiertävät useamman kunnan alueella.

Jälleen kerran puolueet, kunnat ja Kuntaliitto voivat ratkaista tämän suosituksilla, eikä mitään monimutkaisia säädösjärjestelmiä tarvita.

3.3 Ehdotuksia kaupan alalle

Itse asia tässä tapauksessa ei ole vaikea, mutta aiheeseen liittyvät periaatteelliset ongelma ovat suurempi asia. Mikään kaupan alan toimija (tai muukaan yritys) ei halua, että asiakkaat käyvät kuumana asiakaspalveluhenkilöille yrityksen tiloissa olevista poliittisista esitteistä.

13.4.2010

OM / Lausunto 2 / v1
Julkinen

Tässä ehdotuksessa pitää varmaan keskustella laajasti kaupan alan liittojen ja muiden aiheeseen liittyvien toimialaliittojen kanssa.

Noin käytännössä pieni tai suurempikin yritys voi pelätä leimautumista jonkin puolueen edustajaksi, jolloin on varmempaa kieltää kaikki poliittinen mainonta kokonaan yrityksen tiloissa.

Tässä lähtisin siitä, että ehdotettu järjestelmä pitää olla kaupan alan (ja muidenkin) yritysten kannalta mahdollisimman helppo; eli käytännössä yritykselle ei saa tulla mitään vaivaa vaaleihin liittyvän infopisteen ylläpidosta tai asennuksesta, vrt. paristojen keräys, joka on hoidettu suhteellisen vähällä vaivalla kaupan alan yritykselle.

Ongelmaksi tulee, että kuka on vastuullinen taho infopisteen ylläpitäjäksi kaupan (tai muun yrityksen) tiloissa. Tässä tulee jälleen tietysti perinteinen ongelma, eli ylläpitäjän pitäisi olla puolueeton taho.

Jos toisaalta on niin, että jokainen kauppaketju jollain paikkakunnalla (esim. 4 kauppakeskusta) järjestää oman henkilönsä vastaamaan jostain infopisteestä, niin aiheutuu melkoisesti päällekkäistä työtä monessa suunnassa.

Käytännössä olisi hyvä, että yksi puolueeton henkilö vastaisi kaikista paikkakunnan kauppakeskuksissa (ja muissa tiloissa) olevista vaalien infopisteistä, jolloin ne olisivat samalla tasolla yhdellä paikkakunnalla.

Perinteinen vaihtoehto olisi tietysti osoittaa kunnan puolesta vastuuhenkilö. Ongelmaksi tulee, että tällainen toiminta ei välttämättä ole kunnan lakisääteistä toimintaa, joten korvaus jonkun työntekijän infopisteiden ylläpitämiseen käytetystä ajasta pitäisi korvata jollain tavalla.

Toisaalta. Jos paikalliset puolueet pääsevät keskenään sopimukseen, että kuka olisi tällainen puolueeton ja vapaaehtoinen vastuuhenkilö, niin hänen palkkansa menisi vapaaehtoistoiminnan puolelle, eli siis ilman palkkaa.

Nyt täytyy todeta, että neuvoteltavia asioita on paljon, ja koko aiheelle pitäisi nimetä Oikeusministeriön vastuuhenkilö, joka oikeasti keskustelisi asianmukaisten kaupan alan liittojen ja muiden toimialaliittojen kanssa jonkinlaisen suosituksen aiheesta. Nämä neuvottelut voivat kestää helposti vuoden tai parikin, ehkä enemmänkin.

3.5.1 Pienpuolueiden vaaleihin osallistumisen tuki

Ehdotus on mielenkiintoinen, ja nimenomaan jollain kokeilulla kannattaisi edetä, koska kokeilun aikana voi tulla vastaan asioita, joita ei ole huomattu kokeilua suunniteltaessa.

4.1 Ehdokkaiden vaalipäiväraha

Ehdotus on mielenkiintoinen, ja nimenomaan jollain kokeilulla kannattaisi edetä, koska kokeilun aikana voi tulla vastaan asioita, joita ei ole huomattu kokeilua suunniteltaessa.

13.4.2010

OM / Lausunto 2 / v1
Julkinen

5.2 (Maakunta)lehtien maksettu ilmoittelu budjettivaroin

Edellä on mainittu www.vaalit.fi -sivuston uudistaminen, ja sen luomista keskeiseksi järjestelmäksi useisiin eri vaaleihin.

Itse pohdin, että tätä www.vaalit.fi -sivustoa pitäisi mainostaa erilaisissa medioissa, myös muissakin kuin maakuntalehdissä.

Tässä tuli mieleen, että voisiko www.vaalit.fi -sivuston mainostamisessa keksiä joitain luovia ratkaisuja, jolloin kyseisen www.vaalit.fi -sivuston mainostamisessa olisi jotain etua tiedotusvälineille.

Tässä kannattaisi käydä neuvotteluja sanomalehtiä ja muita tiedo(s)tusvälineitä edustavien toimialaliittojen kanssa, jos jotain luovia ratkaisuja kehiteltäisiin www.vaalit.fi -sivuston mainostamiselle.

Esimerkki: Onko jokaisen ostetun poliittisen mainoksen pohjassa oltava osoite www.vaalit.fi -osoite kirjoitettuna. Tämä voidaan sopia toimialaliittojen yhteisellä päätöksellä, jolloin osoite www.vaalit.fi saa näkyvyyttä jokaisessa poliittisessä mainoksessa riippumatta ilmoituksen koosta tai maksajasta. Tietysti tämä voi saada ehdokkaiden joukossa ankaraa vastustusta, mutta on vain yhtenä esimerkkinä pohdittavaksi jonkinlaisena luovana ratkaisuna.

Muut(kin) mediat

Edellä on viitattu www.vaalit.fi -sivuston kehittämiseen, ja ehdotus on kannatettava.

Esimerkki: Tässäkin voi pohtia, että olisiko jollain yhteisellä ja vapaamuotoisella päätöksellä mahdollista, että kaikissa vaaleja käsittelevissä ohjelmissa, kaupallisissa ja ei-kaupallisissa, olisi ruudun jossain kohdassa osoite www.vaalit.fi koko ohjelman ajan. Tietysti tämä voi herättää vastustusta, mutta huolehtimalla, että www.vaalit.fi on oikeasti puolueeton ja hyvä sivusto, niin tällainen toiminta voidaan perustella.

Siinäpä tämä lausunto

Tässä nämä minun ajatukseni olivat.

Kiitoksia kaikille lukijoille, jotka jaksoivat tekstin lukea.

Jukka Rannila
Suomen tasavallan kansalainen

Jakelu Oikeusministeriö / Sari Aalto-Matturi
kopio www-sivulle www.jukkarannila.fi/lausunnot.html